

DOI 10.31558/2307-2318.2025.3.3

УДК 330.13/.4:[005.336.4:339.9:330.341.1

JEL Classification: O31, O34, F23, M21

Григор'єв П.К.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна

ORCID: 0009-0000-3615-8991

p.hryhoriev@donnu.edu.ua

Атаманчук З.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна

ORCID: 0000-0002-6139-1653

z.atamanchuk@donnu.edu.ua

ІНСТРУМЕНТИ ТА ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто питання аналізу механізмів оцінювання вартості інтелектуального капіталу, який формується в діяльності міжнародних компаній в умовах інноваційно орієнтованої економіки. Предметом дослідження є групи принципів, що формують оцінку вартості інтелектуального капіталу з позиції його розгляду як специфічного об'єкта, який утворюється в умовах ризику та невизначеності. Зазначено, що ключові підходи до оцінювання інтелектуального капіталу зазвичай базуються на загальновизнаних теоріях вартості, однак можуть змінюватися під впливом нестабільності зовнішнього середовища та недостатності інформації щодо майбутніх змін. Проаналізовано базові концепції вартості та виявлено, що вони в обмеженій мірі враховують особливості інтелектуального капіталу як об'єкта оцінки в умовах глобального ринку. Це зумовлює необхідність поглиблення теоретико-методологічних основ його оцінювання, зокрема розвитку принципів, що відповідають сучасним викликам інноваційної економіки. Складена класифікація основних принципів оцінки вартості інтелектуального капіталу, яка передбачає їх поділ на окремі ключові групи залежно від характеру застосування.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, ризики і невизначеність, принципи та методи оцінювання, стратегічний потенціал міжнародних компаній, інноваційна економіка.

Кількість рис. – 2, **табл.** – 1.

Hryhoriev Pavlo,

PhD. Student, International Economic Relations Department, Vasyl' Stus Donetsk National University, Ukraine

ORCID: 0009-0000-3615-8991

p.hryhoriev@donnu.edu.ua

Atamanchuk Zoryna,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of International Economic Relations Department, Vasyl' Stus Donetsk National University, Ukraine

ORCID: 0000-0002-6139-1653

z.atamanchuk@donnu.edu.ua

TOOLS AND APPROACHES TO VALUING THE INTELLECTUAL CAPITAL OF INTERNATIONAL COMPANIES IN THE CONTEXT OF AN INNOVATION-DRIVEN ECONOMY

The issue of analyzing the mechanisms for assessing the value of intellectual capital, which is formed in the activities of international companies in the conditions of an innovation-oriented economy, is considered. The subject of the study is the group of principles that form the assessment of the value of intellectual capital from the position of considering it as a specific object that is formed in conditions of risk and uncertainty. It is noted that the key approaches to assessing intellectual capital are usually based on generally accepted theories of value, but may change under the influence of the external environment instability and the lack of information about future changes. The basic concepts of value are analyzed and it is found that they take into account to a limited extent the peculiarities of intellectual capital as an object of assessment in the conditions of the global market. This necessitates the deepening of the theoretical and methodological foundations of its assessment, in particular the development of principles that meet the modern challenges of the innovation economy. A classification of the main principles of assessing the value of intellectual capital is compiled, which involves their division into separate key groups depending on the nature of application.

Key words: intellectual capital, risk and uncertainty, valuation principles and methods, strategic potential of international companies, inn.

Постановка проблеми. В умовах стрімкого розвитку інноваційної економіки інтелектуальний капітал стає одним із ключових нематеріальних активів, що формують конкурентні переваги міжнародних компаній. Проте сучасні підходи до оцінювання його вартості залишаються недостатньо адаптованими до специфіки цього активу. Традиційні методики були розроблені переважно для матеріальних ресурсів і не враховують комплексну, синергетичну та динамічну природу інтелектуального капіталу, його залежність від зовнішніх ризиків та невизначеності [1]. Це створює значні труднощі у прийнятті управлінських і інвестиційних рішень, оскільки відсутність достовірної оцінки вартості інтелектуального капіталу ускладнює визначення його економічної ефективності, стратегічної значущості та впливу на загальну вартість компанії. Крім того, нинішня нестабільність глобального ринку ще більше ускладнює створення універсального підходу до такого оцінювання [3]. Таким чином, актуальною науковою проблемою є пошук і вдосконалення теоретико-методологічних засад, а також інструментів оцінки інтелектуального капіталу міжнародних компаній, які враховували б його нематеріальний характер, вплив зовнішнього середовища та можливість отримання довгострокових вигід.

Аналіз останніх досліджень. Концепції та методології оцінки вартості інтелектуального капіталу є об'єктом наукового пошуку як зарубіжних, так і вітчизняних фахівців, зокрема Едвінссон Л., Барух Л., Пулич А., Стюарт Томас А., Гончарова Н., Кузьмін О., Мокій А., Савченко Т. та ін. Інструменти оцінки та структура інтелектуального капіталу в економіці розглянуто в публікаціях Гринчук Я., Семенова Н., Завадської Л. та ін. Наявні підходи до оцінювання інтелектуального капіталу

залишаються фрагментарними та недостатньо адаптованими, що обмежує їхнє практичне застосування у діяльності міжнародних компаній.

Мета публікації полягає у визначенні та обґрунтуванні підходів до оцінки вартості інтелектуального капіталу міжнародних компаній в умовах інноваційної економіки та вироблення комплексної системи принципів оцінювання, яка враховуватиме чинники ризику, невизначеності, взаємозв'язок з внутрішніми та зовнішніми впливами, а також здатна стати основою для удосконалення інструментів управління стратегічним потенціалом міжнародних компаній.

Завдання:

проаналізувати наукові підходи до оцінювання вартості інтелектуального капіталу в економічній теорії;

дослідити обмеження існуючих теорій вартості щодо застосування до нематеріальних активів, зокрема інтелектуального капіталу;

визначити ключові чинники ризику та невизначеності, що впливають на процес оцінки інтелектуального капіталу в умовах інноваційної економіки;

систематизувати принципи оцінювання вартості інтелектуального капіталу з урахуванням сучасних викликів;

запропонувати удосконалені підходи до оцінки, адаптовані до потреб міжнародних компаній;

обґрунтувати доцільність формування нової методологічної основи для більш точної та об'єктивної оцінки інтелектуального капіталу.

Виклад основного матеріалу. У другій половині XX століття зросло значення такої категорії, як знання, яка відіграє ключову роль у розвитку сучасної економіки. Комплекс знань, що використовується у діяльності міжнародних компаній, фахівці та експерти почали визначати терміном інтелектуальний капітал. Ефективне управління цим капіталом неможливе без визначення його ринкової вартості, в оцінці якої зацікавлені різні групи користувачів – менеджери компаній, їхні власники, а також потенційні інвестори [4].

Багато сучасних дослідників зазначають, що інтелектуальний капітал має низку специфічних особливостей, насамперед пов'язаних з його нематеріальною природою, що ускладнює процес визначення його вартості. Існує також залежність оцінки інтелектуального капіталу від прогнозів його майбутнього використання, компетентності носія знань і здатності ефективно реалізувати потенціал цього капіталу [5].

Інтелектуальний капітал є складною системою, яка не завжди піддається поділу на чіткі складові, а окремі його елементи взагалі не можуть бути відокремлені від організаційної структури компанії. Водночас, його загальна оцінка значно зростає завдяки синергетичному ефекту, коли сукупна вартість перевищує просту суму окремих компонентів [2].

Класичні та австрійські школи економічної думки відіграли ключову роль у формуванні сучасної теорії вартості, хоча їхні підходи до трактування вартості й витрат суттєво відрізняються. Зокрема, витратний підхід до оцінювання вартості бере свої витоки з поглядів представників класичної економічної школи, таких як Рікардо Д., Сміт А., Маркс К., які розробили основи трудової теорії вартості.

Водночас, теорія граничної корисності, яку розвивали маржиналісти, стала альтернативною концепцією і мала значний вплив на подальше становлення методології оцінки. Один із трьох провідних підходів до оцінювання – дохідний, який спирається на ідеї теорії тимчасових преференцій, сформульованої австрійським економістом і політичним діячем Ойгеном фон Бем-Баверком [8].

Основи дохідного підходу також отримали розвиток у праці «Принципи економіки» представника неокласичної школи Маршалла А. Згодом його послідовник Бабкок М., у

дослідженні «Оцінка нерухомості» систематизував ключові принципи та методологію практичного застосування цього підходу для оцінювання вартості активів [7].

У табл. 1 детально розглянуто ключові недоліки традиційних теорій вартості у контексті їх використання для формування вартості інтелектуального капіталу.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика економічних теорій вартості у контексті оцінки інтелектуального капіталу

Теорія	Опис теорії	Недоліки щодо оцінки інтелектуального капіталу
Трудова теорія вартості	Вартість об'єкта визначається витратами праці, необхідними для його виробництва. В основі лежить порівняння робочого часу	Неможливо точно виміряти трудові витрати на створення знань. Вартість інтелектуального капіталу часто невіддільна від самого об'єкта, а не є лише результатом витрат праці
Маржиналістська теорія	Орієнтована на граничну корисність товару: цінність визначається останньою одиницею споживання (знижується із насиченням)	Непридатна для знань, оскільки вони не мають граничної корисності – чим більше знань, тим більша їхня цінність. Знання підпорядковуються закону зростаючої, а не спадної віддачі
Неокласична теорія вартості	Поєднує трудові витрати й корисність продукту; ринкова ціна формується на основі попиту, пропозиції й витрат виробництва у довгостроковій перспективі	Не враховує особливості інтелектуального капіталу: невидимість, нематеріальність, мультиплікативний ефект. Залежить від тих самих припущень, що й попередні дві теорії

Джерело: складено автором за [6]

Таким чином, жодна з розглянутих вище класичних теорій вартості не може бути повною мірою застосована для оцінки інтелектуального капіталу, оскільки вони здебільшого орієнтовані на фізичні активи. Це свідчить про те, що підходи до оцінювання інтелектуального капіталу повинні ґрунтуватися на інших принципах і засадах, ніж ті, що використовуються для матеріальних ресурсів. Визначення принципів, що покладені в основу оцінки складових інтелектуального капіталу, є ключовим етапом у формуванні відповідної методологічної бази, яка дозволяє встановити достовірні вартісні характеристики цих активів. Саме ідентифікація структури та змістовного наповнення інтелектуального капіталу є важливою складовою розробки концепції його оцінки.

Проведемо дослідження еволюції базових принципів, які застосовуються для оцінювання вартості інтелектуального капіталу міжнародних компаній. У сучасній економічній практиці загальноприйнятою є класифікація принципів оцінювання за кількома підходами [11]:

- які відображають позицію власника або користувача об'єкта;
- які враховують точку зору основних гравців ринку, з урахуванням поточної ринкової ситуації;
- які виходять із характеристик самого об'єкта власності, зокрема особливостей його взаємодії з іншими елементами майнового комплексу.

Також можливе відокремлення принципів, що стосуються ефективного та найбільш раціонального використання об'єкта, шляхом поєднання міжгрупових підходів. Відповідно до положень Національного стандарту №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» визначено сім універсальних принципів, які можуть бути застосовані незалежно від конкретного типу об'єкта: співвідношення попиту й пропозиції, динаміка вартості, корисність, принцип заміщення, єдність ціни на різних ринках, очікування вигоди та принцип найефективнішого використання [10].

Окремі вчені-економісти також пропонують спеціалізовані групи принципів для оцінювання об'єктів зі специфічними властивостями: нерухомості, об'єктів інтелектуальної власності, виробничого обладнання тощо. Відповідно, оцінювання такого складного нематеріального активу, як інтелектуальний капітал, потребує використання принципів, що враховують його структурні особливості як об'єкта оцінки [9].

З огляду на специфічний характер інтелектуального капіталу, пропонується наступне групування принципів, які доцільно застосовувати при його оцінюванні (рис. 1):

1) Принципи, що враховують виключно чинники внутрішнього середовища компанії – ці принципи фокусуються на внутрішніх особливостях підприємства, яке є носієм інтелектуального капіталу. До таких чинників належать структура управління, рівень корпоративної культури, система мотивації персоналу, ступінь командної взаємодії, інституційна зрілість організації та бачення власників щодо довгострокового використання нематеріальних активів.

2) Принципи, що відображають унікальні характеристики інтелектуального капіталу, які відрізняють його від інших активів. Інтелектуальний капітал має низку ознак, які не характерні для матеріальних активів: невідчутність, неможливість фізичного зношення, складність копіювання, висока залежність від людського чинника та взаємозв'язок з репутацією та брендом. У зв'язку з цим оцінювання має базуватися на таких принципах, як урахування синергії між компонентами інтелектуального капіталу (людським, структурним і клієнтським), унікальність знань як ресурсу та здатність до масштабування нематеріальних активів без втрати якості. На відміну від фізичного капіталу, інтелектуальний ресурс може одночасно використовуватись у кількох процесах, не зменшуючи своєї вартості. Це зумовлює необхідність адаптації підходів до його оцінки, що відрізняються від традиційних методів бухгалтерського обліку.

3) Принципи, що враховують ступінь впливу зовнішнього середовища на вартість інтелектуального капіталу з урахуванням динаміки ринкових чинників. Значна частина вартості інтелектуального капіталу формується в контексті ринкових умов: зміна попиту на інноваційні продукти, швидкість технологічних змін, конкурентне середовище, рівень регуляції, глобальні тренди. Принципи цієї групи передбачають урахування динамічності ринку, здатності компанії адаптувати інтелектуальні ресурси до змін та потенціалу знань бути конкурентною перевагою. Наприклад, одна й та сама технологія може мати різну вартість на різних ринках залежно від наявних аналогів, інтелектуальної власності конкурентів або швидкості оновлення галузі. Тому оцінка повинна бути чутливою до зовнішнього контексту, враховуючи як прямі економічні, так і інституційні чинники.

4) Принципи, пов'язані з організацією самої процедури оцінювання та побудовою системи, яка забезпечує отримання об'єктивного показника вартості. Ця група принципів стосується методологічних та організаційних аспектів самого процесу оцінювання. Вона охоплює такі критерії, як достовірність джерел даних, об'єктивність методів, узгодженість підходів до вимірювання різних компонентів інтелектуального капіталу та здатність методики відображати реальну ринкову вартість активу. Особливо важливо, щоб система оцінки враховувала як кількісні, так і якісні показники, забезпечувала можливість валідації результатів, була прозорою та відтворюваною. Зокрема, важливо дотримуватися

принципів системності (врахування взаємозв'язків між елементами капіталу) і динамічності (здатність відображати зміну вартості в часі).

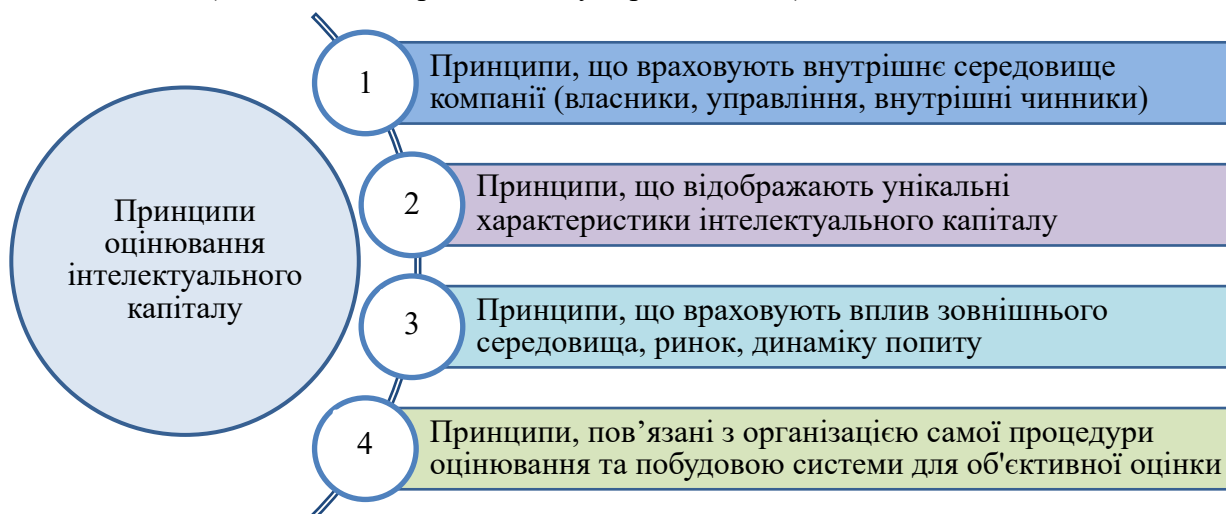

Рисунок 1 – Групування принципів оцінювання інтелектуального капіталу
Джерело: складено автором за даними [12]

У разі оцінки інтелектуального капіталу роль «оцінювання» суттєво змінюється – воно перестає бути просто фіксацією розрахованої вартості або консультацією з питань ціноутворення. Тепер оцінка стає експертною діяльністю у сфері цінової політики та прогнозування розвитку підприємства на найближче майбутнє. Експерт повинен володіти навичками прогнозування, зокрема вміти ідентифікувати ключові тенденції та передбачати їх можливий розвиток, а також користуватися різноманітними аналітичними інструментами для обробки й аналізу інформації, що дозволяє прогнозувати зміни вартості інтелектуального капіталу. Якщо при оцінці фізичного капіталу оцінювач, як правило, повинен мати навички аналізу зовнішнього середовища і використовувати доступні дані про технічний або виробничий стан основних засобів, то в процесі оцінки інтелектуального капіталу значно зростає роль обробки великих масивів даних [14]. Це вимагає вищої кваліфікації від оцінювачів і значного розвитку їх інтелектуальних здібностей. Інакше кажучи, оцінку інтелектуального капіталу повинен виконувати спеціаліст найвищого рівня.

На сьогоднішній день у світі склалася доволі складна соціальна, економічна та політична ситуація, яка особливо стимулює міжнародні компанії до активної оцінки свого інтелектуального капіталу.

З огляду на це, пропонується варіант класифікації принципів, що визначають вартість інтелектуального капіталу, представлений на рис. 2.

Висновки. Стрімкі зміни зовнішнього середовища, зростання ролі наукових досягнень, трансформація характеру трудових процесів, еволюція взаємовідносин між міжнародними компаніями та споживачами/клієнтами, а також поступове підвищення значення низки інших факторів, що визначають здатність компанії стабільно отримувати доходи з ринку завдяки використанню власного інтелектуального капіталу, зумовлюють необхідність якісного оновлення теоретичних і методологічних засад оцінювання показників інтелектуального капіталу.

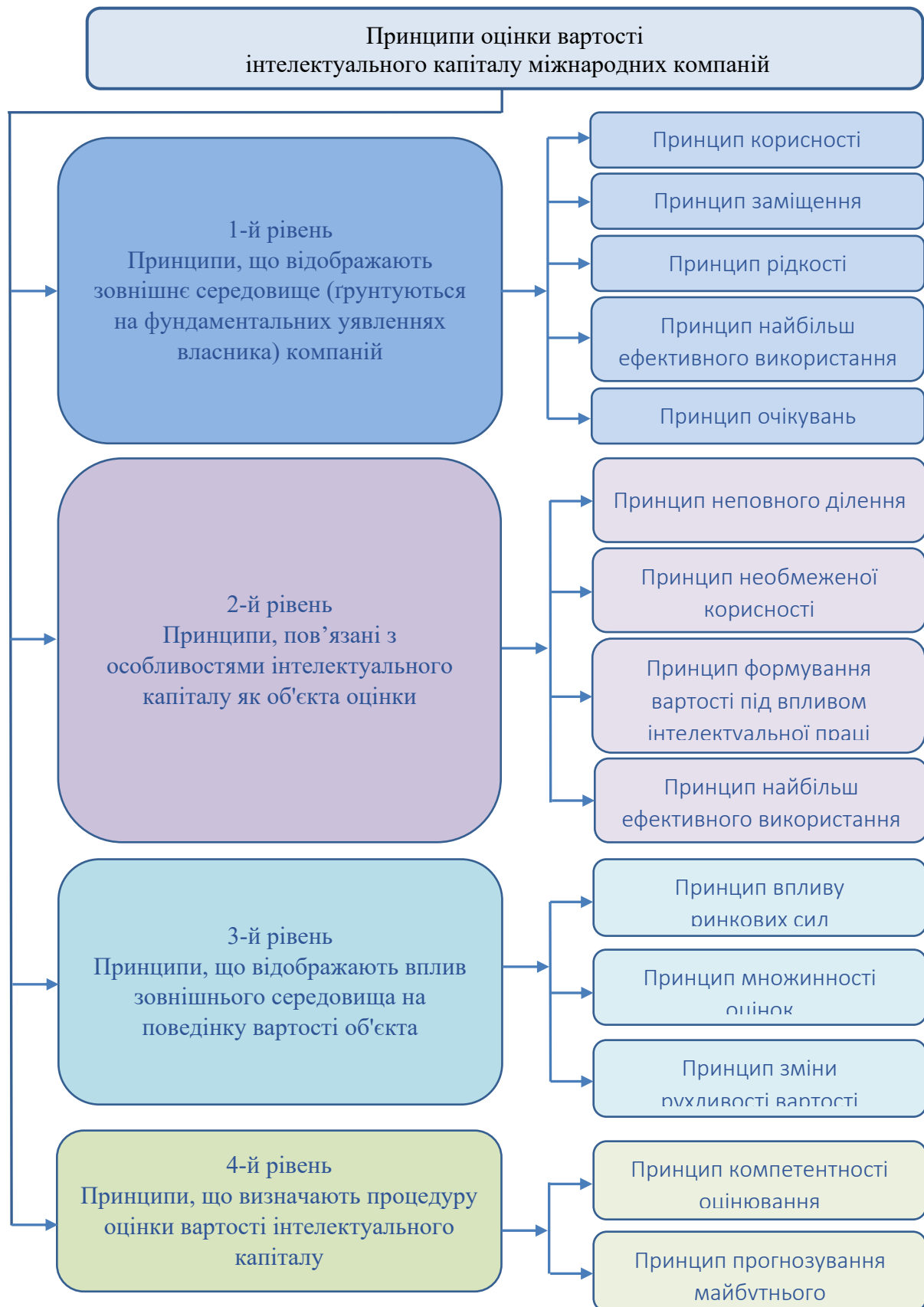

Рисунок 2 – Принципи оцінки інтелектуального капіталу міжнародних компаній на основі багаторівневої класифікації

Джерело: складено автором за даними [13]

У результаті проведеного дослідження можемо зробити висновок, що наявні на сьогодні теорії оцінки вартості не можуть бути повноцінною основою для оцінювання інтелектуального капіталу через його специфічні особливості. З метою якісного та ефективного розвитку теоретико-методологічного підґрунтя оцінки запропоновано комплексну систему принципів оцінювання вартості інтелектуального капіталу, яка враховує його особливості як об'єкта оцінки, а також чинники впливу як зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

Підсумовуючи, можна зробити висновки, що запропонована система принципів має значний потенціал з погляду формування теоретичних, інструментальних і методичних засад для об'єктивного оцінювання вартості інтелектуального капіталу міжнародної компанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковтуненко Ю. В., Каверіна С. Ю. Методичний інструментарій оцінки інтелектуального капіталу інноваційного розвитку підприємства. Економіка і суспільство. 2016. №2. С. 289-291.
2. Григор'єв П. К., Атаманчук З. А. Тлумачення понять «інновація» та «інноваційний процес» в сучасних реаліях. International scientific peer-reviewed journal «Modern engineering and innovative technologies». Germany. Issue №34, Part 2. August 2024. С. 115-122. URL: <https://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit34-00-069> (дата звернення: 12.05.2025).
3. Атаманчук З. А., Дідович І. І., Макогін З. Я. Людський вимір постіндустріалізму в контексті глобалізаційних процесів. SWorld Journal, 2023. № 20, Частина 2, С. 21-31. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj20-02-037> (дата звернення: 30.05.2025).
4. Дробот Я. В., Корнієнко І. С. Управління капіталом в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. 2022. № 1(4). С. 68-78.
5. Стюарт Томас А. Інтелектуальний капітал. Нове джерело багатства організацій / Пер. з англ. В. Ноздріна. 2007. С. 163-170.
6. Гаршина О. К. Конспект лекцій за курсом «Політична економія» для студентів економічних спеціальностей академії. Краматорськ: ДДМА, 2003. Ч. 1. С. 51–60. URL: <https://buklib.net/books/21866/> (дата звернення: 26.05.2025).
7. Корнійчук Л. Я., Татаренко Н. О., Поручник А. М. та ін. Історія економічних учень. К.: КНЕУ, 1999. URL: <https://buklib.net/books/26618/> (дата звернення: 26.05.2025).
8. Нестеренко О. П. Австрійська школа та марксизм: Бем-Баверк contra Маркс. «Економічна спадщина К. Маркса: погляд через призму століть». Збірник матеріалів Всеукраїнського Круглого столу 25 квітня 2018 року. С. 129-133. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/Kaf+istorii+ta+teorii+gospodarstva/212121ZbD196rnik28A529-verstka_Marks__2018.pdf (дата звернення: 21.05.2025).
9. Бонтис Н. Оцінка активів знань: огляд моделей, що використовуються для вимірювання інтелектуального капіталу. Міжнародний журнал аналізу з боку керівництва. 2001. № 3. С. 41-60.
10. Про внесення змін до Національного стандарту № 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав”: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2022 р. № 886. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/886-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.06.2025).
11. Чорна М. В. Глухова С. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія. Харків : ХДУХТ, 2012. С. 10-18.
12. Ковтуненко Ю. В., Каверіна С. Ю. Методичний інструментарій оцінки інтелектуального капіталу інноваційного розвитку підприємства. Економіка і суспільство. 2016. №2. С. 289–291.

13. Коваленко М. А., Ломоносов А. В., Ломоносова О. Е., Житченко Г. О. Інтелектуальний капітал підприємства: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон: Олді-плюс, 2019. С. 194-234.

14. Панасовський Ю. В., Семененко Б. А., Теліженко О.М. та ін. Оцінка активів підприємства. Навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2009. С. 60-72.

REFERENCES

1. Kovtunenکو, Yu., Kaverina, S. (2016). Methodological tools for assessing the intellectual capital of enterprise innovation development. *Economics and Society*. No. 2. 289–291.

2. Hryhoriev, P., Atamanchuk, Z. (2024). Interpretation of the concepts "innovation" and "innovation process" in modern realities. *International scientific peer-reviewed journal "Modern engineering and innovative technologies"*. Germany. Issue #34, Part 2, August 2024. 115–122. Available at: <https://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit34-00-069> (accessed: 12.05.2025).

3. Atamanchuk, Z., Didovych, I., Makohin, Z. (2023). The human dimension of post-industrialism in the context of globalization processes. *SWorld Journal*. Bulgaria. Issue #20, Part 2, 21–31. Available at: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj20-02-037> (accessed: 30.05.2025).

4. Drobot, Ya., Korniienko, I. (2022). Capital management in the context of ensuring enterprise financial security. *Economic Bulletin of the Dnipro State Technical University*, No. 1 (4), 68–78.

5. Stewart, T. (2007). *Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations* (V. Nozdryn, Trans.). 163–170.

6. Harshyna, O. (2003). Lecture notes for the course "Political Economy" for students of economic specialties of the academy. Part 1. 51–60. Kramatorsk: DDMA. Available at: <https://buklib.net/books/21866/> (accessed: 26.05.2025).

7. Korniiichuk, L., Tatarenko, N., Poruchnyk, A., & others (1999). *History of Economic Thought*. Kyiv: KNEU. Available at: <https://buklib.net/books/26618/> (accessed: 26.05.2025).

8. Nesterenko, O. (2018). Austrian school vs. Marxism: Böhm-Bawerk contra Marx. In *The Economic Heritage of Karl Marx: A View Through the Prism of Centuries*. Proceedings of the All-Ukrainian Round Table. April 25, 2018. 129–133. Available at: https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/Kaf+istorii+ta+teorii+gospodarstva/212121ZbD196rnik28A529-verstka_Marks__2018.pdf (accessed: 21.05.2025).

9. Bontis, N. (2001). Assessing knowledge assets: A review of the models used to measure intellectual capital. *International Journal of Management Reviews*. No. 3. 41–60.

10. On Amendments to National Standard No. 1 "General Principles of Valuation of Property and Property Rights": Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. August 9, 2022. No. 886. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/886-2022-%D0%BF#Text> (accessed: 02.06.2025).

11. Chorna, M., Hlukhova, S. (2012). Evaluation of the effectiveness of innovative activity of enterprises: A monograph. Kharkiv. 10–18.

12. Kovtunenکو Yu., Kaverina S. Methodological Tools for Evaluating the Intellectual Capital of Enterprise Innovation Development. *Economy and Society*. 2016. No. 2. 289–291.

13. Kovalenko, M., Lomonosov, A., Lomonosova, O., Zhychenko, H. (2019). *Intellectual Capital of the Enterprise: A Textbook for Students of Higher Educational Institutions*. Kherson: Oldi-Plus. 194–234.

14. Panasovskyi, Yu. V., Semenenko, B. A., Telyzhenko, O. M., & others (2009). *Enterprise Asset Valuation: A Textbook*. Sumy: University Book. 60–72.